

Anmeldelser

Tips om medisinsk litteratur, andre bøker, filmer og elektroniske medier som bør anmeldes, sendes tidsskriftet@legeforeningen.no

Kloke utfordringer til fastlegene

John Nessa

Medisin og eksistens

Samtale og psykodynamikk i allmennmedisin. 209 s. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2003.

Pris NOK 298

ISBN 82-05-31420-9

John Nessa er en kollega det er all grunn til å lytte til. Hans erfaringsområde er videre enn de fleste: allmennmedisinsk privatpraksis, psykiatri og psykoterapi, kvalitativ forskning, doktorgrad, kommunelege.

I denne boken formidler han til sine kolleger et interessant og engasjert destillat av det han har hentet seg fra 50 000 praksiskonsultasjoner, forskning, lesing, filosofering og refleksjon. Han deler med oss det *han* har merket seg. Dette er dette *han* har funnet som det viktigste. Og det er vel verdt å ta imot det, motforestillinger vekker han selvsagt også.

I åtte letteste, men substansielt rike essays går han gjennom temaene språk og kommunikasjon, narrativ medisin, utviklingspsykologi, ulike former for samtaleterapi, de mange typer legeroller og legenes balansering mellom makt og avmakt, for å avslutte med allmennmedisins historie. Nessa fremstår som en brobygger mellom flere fag. Han argumenterer for eksempel overbevisende om betydningen av å øke allmennlegens kompetanse i psykoterapeutiske metoder tilpasset allmennmedisinen. Han minner om hvilke fordeler allmennmedisinen har ved systematisk å bruke den relasjonen som bygges opp over tid til alle slags pasienter. Utfordringen er å se nødvendigheten og betydningen av at allmennlegen tar et psykoterapeutisk ansvar, og så legge opp videre- og etterutdanning i samsvar med denne forståelsen.

Det at allmennlegen er lett tilgjengelig, og at pasienten ikke skal føle seg avvist, er etter Nessas mening på mange måter nøkkelen til et velfungerende helsevesen. Skal fastlegen orke dette i årevis, må hun kunne håndtere «vanskelige» pasienter på en helsefremmende måte. Og hun må kunne forholde seg på en trygg og avstresst måte til det kompliserte samspill av biopsykososiale faktorer som avgjør den enkeltes helse eller sykdom. Nessas bok kan bidra til dette, både på kunnskaps- og holdningssiden.

Per Vaglum

Institutt for medisinske atferdsfag
Universitetet i Oslo

Lite nytt om borderline

Peter Handest, Lennart Jansson, Jan Nielsen, red

Skizotypi og borderline

116 s, tab. København: PsykiatriFondens Forlag, 2003. Pris NOK 120

ISBN 87-90420-32-2

Målgruppen er primært pasienter, pårørende og andre interesserte, sekundært fagfolk innenfor psykiatri/psykologi. Forfatterne er klinikere og forskere primært innenfor schizotypiområdet på Hvidovre Hospital og Københavns Universitet. Boken omhandler diagnostikk, psykologiske mekanismer og behandling for de to lidelsene. Den er skrevet i et tradisjonelt medisinsk språk, og personlighetsforstyrrelser omtales som «sykdommer». Den er lettlest og oversiktlig. Utgivelsen er sponset av legemiddelfirmaet Janssen-Cilag.

Forfatterne tar utgangspunkt i begrepet grensepsykose, tilstander som ligger tett opp til psykosene og som man tidligere trodde var en form for skjult schizofreni. Etter hvert har man skilt ut to forskjellige personlighetslidelser, schizotyp personlighetsforstyrrelse, som genetisk og biologisk er beslektet med schizofreni, og ustabil personlighetsforstyrrelse, som verken genetisk eller biologisk har dette slektskapet. Man har tatt konsekvensen av dette i ICD-10 og har plassert den schizotype personlighetsforstyrrelsen, «schizotypal lidelse», i samme gruppe som schizofreniene og vrangforestillingslidelsene. Etter min erfaring blir schizotyp lidelse ofte oversett eller feildiagnostisert. Problemene medfører betydelig sosiale og yrkesmessige problemer, og pasientene får for høye forventninger om endring og for lite trygdeytelser.

Boken presenterer oppdatert kunnskap om schizotypiproblematikk, men lite oppdatert stoff om psykologisk forståelse av ustabil personlighet. Her har det skjedd mye de siste ti årene som knytter utviklingsmessige sammenhenger mellom en vanskelig oppvekst og personlighetsmessig uheldig utvikling. Jeg tenker på empirisk utviklingspsykologi, tilknytningsforskning, affektteori og moderne psykoanalytisk teori. Bruk av James Joyce som eksempel på schizotyp personlighet og Marilyn Monroe som ustabil personlighet virker summarisk og overfladisk.

Øyvind Urnes

Avdeling for personlighetspsykiatri
Ullevål universitetssykehus

Koronarsykdom i et globalt perspektiv

Ole Færgeman

Coronary artery disease

Genes, drugs and the agricultural connection.

182 s, tab. Amsterdam: Elsevier Science, 2003.

Pris EUR 35

ISBN 0-444-51396-5

Forfatteren er professor i preventiv kardiologi ved universitetet i Århus og har bl.a. bakgrunn i omfattende ateroskleroseforskning. Dette er imidlertid ingen vanlig lærebok. Færgeman setter utviklingen av

koronarsykdom inn i et vidt globalt perspektiv, der linjene trekkes både bakover og fremover. Ulike faktorer belyses som forklaringsvariabler til den epidemiske utviklingen av sykdommen som i vår del av verden i det forrige århundret.

I mange ikke-vestlige land er nå denne «epidemien» på fremmarsj, med økende forekomst av fedme, diabetes og røyking – og altså økende insidens av koronarsykdom. Innen år 2020 beregner WHO at koronarsykdom globalt sett ikke bare vil være den hyppigste årsak til død, men også den enkeltsykdom som vil belaste verdenssamfunnet mest (målt som «disability-adjusted-life-years»). Det er klart at livsstilsmessige og ernæringsmessige endringer for en stor del er årsak til denne utvikling.

Et sentralt tema er sammenhengen mellom gener og miljø/atferd, særlig hva angår kostholdet. Forfatteren er kritisk til mange sider ved det moderne landbruk, både ut fra økologiske og ernæringsmessige betraktninger.

Boken er velskrevet og holdt i en personlig og essayistisk stil. Alle faguttrykk er forklart, og dette gjør fremstillingen forståelig for ikke-medisinere.

Færgeman stikker ikke under stol at samspillet mellom biologiske, historiske, sosiale, økonomiske og politiske faktorer er mangfoldig og kompleks. Desto mer prisverdig er det at han tar slike forhold opp til diskusjon i sammenheng med preventiv kardiologi. Han gir god bakgrunn for sine synspunkter og referanselisten avslører omfattende lesing. I noen kapitler savner

jeg enkle tabeller, som lettere kunne synliggjøre fakta som refereres i teksten. Jeg vil tro at denne boken kan leses med stort utbytte av interesserte kolleger og ikke minst av helsepolitikere og helsebyråkrater.

Jan Eritsland

Hjertemedisinsk avdeling,
Ullevål universitetssykehus

Når relasjoner gjør godt

Marit Borg, Alain Topor, red

Virksomme relasjoner

124 s. Oslo: Kommuneforlaget, 2003.

Pris NOK 289

ISBN 82-446-0857-9

Kommuneforlaget har tatt initiativ til utgivelse av en liten, men viktig bok om bedringsprosesser ved alvorlige psykiske lidelser. *Virksomme relasjoner* henvender seg først og fremst til et bredt publikum av fagfolk innen helse- og sosialsektoren, til alle som skal utvikle en bedre psykiatri. Den er resultat av et samarbeid mellom norske og svenske fagpersoner med lang erfaring innen psykiatrisk arbeid.

Innholdet baseres på dybdeintervjuer med 15 personer som alle har opplevd psykisk sykdom fra innsiden og har møtt hjelpeapparatet. Brukerperspektivet er viktig – de som selv har vært i lidelsen, er de fremste formidlere av hva som subjektivt har virket og hjulpet, eventuelt virket negativt. Her er ikke hovedvekten lagt på det som kan telles og måles, men på selve opplevelsesaspektet, den kvalitative innfallsvinkelen.

Det er grunn til å ta dette perspektivet alvorlig, og boken er et godt bidrag i retning av å øke forståelsen for pasientenes opplevelser hos nåværende og fremtidige behandlere. Forfatterne bruker et enkelt og innlevende språk, som understreker den erfaring de selv har fått gjennom mange års arbeid innen feltet.

Etter hvert som man leser gjennom de sju kapitlene, får boken mer og mer preg av studiebok til felles bruk på arbeidsplassen. Den vil inspirere til viktige og utfordrende samtaler om allmenne sider ved alvorlig sinnslidelse, nemlig relasjonene som bærer gjennom den avgrunnsopplevelsen mange av disse pasienten har vært i. Her tenkes det ikke bare på relasjoner i pasientenes sosiale liv, men like mye på de relasjonene som etableres mellom pasienten og personalet. Begrepet profesjonalitet diskuteres på en fruktbar måte: Profesjon som *distanse* og profesjon som *nærhet*.

Boken kunne fått en utilsiktet slagside dersom forfatterne hadde gitt inntrykk av at alt informantene oppgav, uten videre ble oppfattet som «sant». Dette har de på en forbilledlig måte unngått.

Per Anders Øien

Modum Bad
Vikersund

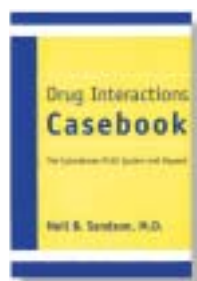
Historier om medikamentinteraksjoner

Neil B. Sandson

Drug interactions casebook

313 s, tab. Washington: American Psychiatric Publishing, 2003. Pris USD 33

ISBN 1-58562-091-2

For noen er cytokrom P-450 og isoenzymene et stort mysterium. Andre bruker navn som CYP3A4 og CYP2C19 uten at de egentlig forstår hva de snakker om. Denne boken er redningen for begge gruppene. Den er morsomt

skrevet, rikt illustrert med kasusbeskrivelser og gir et vell av informasjon. Dette er til å bli klok av. Medikamentinteraksjoner burde interessere de fleste av oss. Mange av oss utsetter potensielt våre pasienter for det. Men hvor ofte har vi egentlig sett det? Eller, mer presist, hvor ofte har vi skjönt at det er det vi har sett?

Mer enn 200 pasienthistorier, i stor grad hentet fra psykiatrien, illustrerer de ulike hovedtypene av medikamentinteraksjoner over de ulike P450-isoenzymene. I tillegg omtales interaksjoner over noen andre enzymsystemer. Inhibitorer, induktorer og substrater for CYP2C19, CYP2C9, CYP3A4 og CYP2D6 blir mer enn abstrakte begreper. Man forstår deres kliniske betydning. Mange vil kunne få aha-opplevelser både av positiv og negativ karakter. Humoren ligger stadig på lur og letter lesingen, men tar aldri overhånd og svekker ikke bokens seriøsitet.

De første kapitlene gir en god prinsipiell oversikt over de mekanismer som kan inntre. Hvert kapittel, ja hver eneste vignett, har fylldig referanseliste. Dette er klinisk kunnskap med godt grunnlag i teori og forskning! Gode tabeller gir en tilnærmet fullstendig oversikt. Flere gode stikkordregistre til slutt er omfattende nok (32 sider!) til å gjøre denne boken til mer enn en samling kuriositeter.

Når alt dette er sagt om denne gode og gjennomarbeidede boken, vil jeg nevne noen av dens begrensninger. Farmakokinetikken, farmakogenetikken og kunnskapen om interaksjoner er under stadig utvikling. Det er ingen gitt å komme med fullstendige lister over interaksjoner. Kanskje er de Internett-baserte tjenestene bedre egnet til dette (1). En annen måte å sikre fullstendighet på ville være å gi et bredere teoretisk grunnlag, slik at leseren ville stå bedre rustet til å gjøre seg egne refleksjoner. Men som forfatteren selv nevner, finnes det andre bøker som gjør dette (2). Videre kan noen synes det er vel mer av det gode når 20 pasienthistorier illustrerer interaksjoner

med fenytoin, eller for så vidt andre gjen-gangere.

Boken ville være interessant for mange, men den har likevel kanskje et noe begrenset publikum. På sykehusbibliotek, psykiatriske avdelinger og farmakologiske laboratorier bør den likevel finnes.

Jørgen G. Bramness

Divisjon for retts toksikologi og rusmiddelforskning
Nasjonalt folkehelseinstitutt

Litteratur

1. <http://medicine.iupui.edu/flockhart/>
2. Cozza KL, Armstrong SC, Oesterheld JR. Concise guide to drug interaction principles for medical practice. Washington: American Psychiatric Publishing, 2003.

Lesbar grunnbok i psykofarmakologi – nå enda bedre

Brian E. Leonard

Fundamentals of psychopharmacology

520 s, tab, ill. London: John Wiley, 2003.

Pris GBP 33

ISBN 0-471-52178-7

Da jeg skulle lese psykofarmakologi første gang, ble jeg anbefalt den forrige utgaven av denne boken. En farmakolog fremholdt for meg at den inneholdt et slags minimum av kunnskap en psykiater burde ha om emnet. Det var godt å oppleve at den var lettlest, forståelig og gav passe med kunnskap. Passe – det vil si at jeg lærte noe (styrket kunnskapen), mens annet var kjent fra før (styrket egoet). Det var forrige utgave.

Nå har Leonard gjort en fullstendig revisjon, og boken foreligger tykkere, rikere illustrert med gode figurer, og ikke minst oppdatert i sin tredje utgave. I et hjertesukk av et forord beklager forfatteren seg over at han ikke heller skrev en helt ny tekst, fremfor å flikke på den gamle. Det hadde vært mindre arbeid og kanskje gitt et bedre resultat. En del faktiske feil (det er ikke slik at benzodiazepiner ble introdusert i *dette* århundre, for 30 år siden eller at klozapin er et *nytt* medikament), kunne vært lukket bort. Boken fremstår nok en gang som lettlest, forståelig og oppdatert og gir akkurat passe med kunnskap.

I konkurransen med Stahls gjennom-illustrerte og mer omfattende bok (1) har Leonard valgt å skrive en bok man *leser* (for eksempel på sengen – formatet egner seg til det) fremfor å slå opp i. Seks innledende kapitler omhandler generelle psyko-farmakologiske prinsipper, deretter fem kapitler om medikamenter ved de vanligste psykiske lidelser (depresjon, mani, angst-lidelser, søvnløshet og psykoser) og tre kapitler om aktuelle sykdomskategorier mer i utkanten av det psykofarmakologiske feltet (epilepsi, Parkinsons sykdom og ulike typer demens). Tre kapitler omhandler rusmidlers psykofarmakologi og psykofar-